

ESKİHISAR (GEBZE) CİVARINDA YENİ BİR VERTEBRE YATAĞI VE JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLERİ

*A New Vertebrate Bed and It's Geomorphological Features
Around Eskihisar (Gebze)*

Yrd. Doç. Dr. Nurfettin KAHRAMAN*

ÖZET

Kocaeli yarımadasında karasal Neojen dolgu bakıyeleri bulunur. Eski aşınım dönemlerinin korelat depoları olmaları bu depoların jeomorfolojik açıdan önem arz etmelerini sağlar. Ayrıca içlerinde vertebral fosilleri barındırmaları da bu önemlerini artırır.

İlk defa F.TOULA (1896), tarafından Eskihisar köyü NW'sında ortaya çıkarılan Neojen vertebral fosilleri literatürde 'Eskihisar Faunası' olarak geçer.

Biz F. TOULA' nın fosil topladığı saha çevresinde yeni yataklar bulduğumuz gibi bu kesimden 5 km Doğu da Yenibağlar Mevkiinde de yeni bir yatak keşfettik. Yatak içerisinde aldığımız bir diş numunesi YALÇINLAR tarafından Dinotherium olarak teşhis edildi ve Ponsien yaşı verildi.

Yatak çevresinde yaklaşık 50m yükseltilerde Ostrea, Pecten, Cardium ihtiva eden deniz Kuaterneri taraçaları bulunmaktadır.

ABSTRACT

In the Kocaeli Peninsula these are continentale Neogen remainder fillings the ancient erosive phases are correlated deposits and this provides an important place for these deposits from the point view of geomorphology. In addition to this they contain vertebrate fossiles which in crease their value.

The Neogen vertebrate fossils firstly found by F.TOULA (1896) in the NW of Eskihisar village are known as 'Eskihisar Fauna' in the literature.

We found new beds in the regions where F.TOULA collected fossiles and in 5km east of this region in the Yenibağlar discovered a new bed. A tooth sample, we collected from the bed has been defined as Dinotherium by YALÇINLAR and it was given Ponsien ago.

Around the bed there are sea Quaterner terraces which contain Ostrea, Pecten and Cardium which are about 50 m. in height.

Giriş

Kocaeli Yarımadası, güneyde İzmit körfezi, kuzeyde Karadeniz tektonik havzaları

* Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Isparta.

arasında yer alır. Yarımada üst Pliyosen penepleninin deformasyonunu sağlayan epirojenik stildeki hareketlerle yükselmiş ve gençleşmiştir. Gençleşmeye östatik seviye değişmelerinin de yol açtığı bilinmektedir.

Yarımada değişen eğim şartları sonucu akarsularla yer yer derine doğru kazılmış ve geniş bir plato-özelliği kazanmıştır. Bu gelişmelerle eski aşınım dönemlerinin korelat durumunda olan oluşuklarda aşındırılmışlardır. Neojen vertebr yatakları ihtiva etmeleri nedeniyle önem arz eden bu dolgu bakıyelerine aşınımından korunabilmiş münferit yerlerde rastlanır. Gebze demiryolu ile Eskişehir köyü arasında kalan kesim, adı geçen depoların bulun duğu az sayıda yerlerdendir.

Çayırovadan başlayıp Gebze istasyonunun doğusunda Kuruçeşmedere'ye kadar uzanan depresyonun tabanı, kil, kum, çakıl boyutundaki Neojen dolgularla kaplıdır. İstasyon civarında açılan adı kuyularda, dolgunun kalınlığının 20-30 m. olduğu anlaşılmaktadır. Bu depolar çok yerde düzensiz istiflenmeler gösterirler. Sarımtırak, yer yer kırmızılaşma gösteren dolgular, Kuruçeşmedere'nin aşağı çığırındaki vadi yamaçlarından Eskişehir köyüne kadar devam ederler.

F.TOULA (1896), Kuruçeşmedere üzerinde inşa edilen köprü ayaklarının 7-8 m derinlikteki temel kazılarında bazı omurgalı fosilleri topladığını belirtmektedir. Bu fosiller literatürde "Eskişehir faunası" olarak geçmektedir.

Biz 1980'li yıllarda istasyonun doğusundaki, yol yarmalarından, Kuruçeşmedere'nin Batı yamaçlarından ve daha doğuda açılan demiryolu tünelinin hafriyatı içinden vertebr fosillerine ait kemik parçaları ve diş örnekleri topladık. Bunların tayinleri elimizde olmayan nedenlerden dolayı henüz yapılamamıştır.

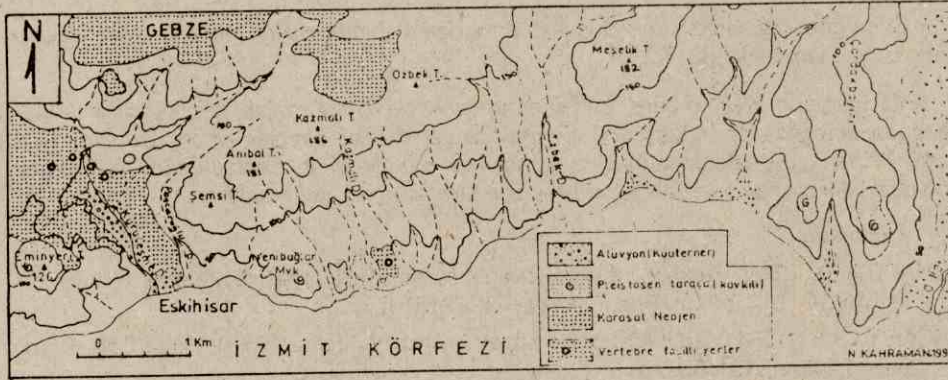
Yeniabağlar Mevkii Vertebr Yatağı ve Jeomorfolojik Özellikleri:

Pancaröğludere ile Dilderesi arasında topografya akarsu vadileri ile derince yarıma ve bir çöküntü sahası olan İzmit körfezine doğru fazlaca eğimlenmiştir. Bu durum erozyonel faaliyetlerin hızlanmasına ve Neojen örtünün sıyrılmasına yol açmış olmalıdır. Yüze, Mesozoik kalkerlerden meydana gelmiştir.

Belirtilen saha içinde demiryolu güzergahı, menfezler, yarmalar ve tünellerden geçirilmiştir. Yeniabağlar mevkiinin 1km. doğusunda Kazmalıdere vadisine bakan sırt böyle bir yarma ile aşılmaktadır. Sırtın kıyıya inen yamaçları 30-40 m yükseltile veren kayalık, dik falezler halindedir. Üzeri denize doğru hafif eğimli bir düzlük durumundadır. Bahsi geçen sırtın doğu ve batısında sert dolomitik kalkerler görülür. Demiryolu için açılan yarma, sırtı kuzey-güney yönde ikiye bölmüştür. Bu yarma neticesinde sırtın orta kesiminin karasal Neojen malzeme ile doldurulmuş bir çukurluk olduğu ortaya çıkmıştır. Çukurluğun eni 50-60 m yi, boyu ise, kuzey- güney yönde 200 m yi geçer. Derinliği ise 15-20 m civarındadır.

Yarmanın deniz tarafına kalan yüzeyinde küçük kaymalar meydana gelmiştir. Yoğun bitki örtüsü dolgu özelliklerinin ancak bu kayma yüzeylerinde görülmesini mümkün kılar. Daha çok sarı, kiremit renkli tonlarda renklere sahip deponun düzensiz istifler sunduğu gözlenir. Killi, kumlu, çakıllı seviyeler, yer yer çapraz tabakalıdır. Klastik unsurlar içinde çeşitli yaş ve litolojik özelliklere sahip olanlar bulunur.

Dolgu yüzeyinden yaklaşık 3 m derinlikte bir omurgalı fosili tarafımızdan tespit edilmiştir. Fosilden alınan bir diş numunesi YALÇINLAR tarafından *Dinotherium* olarak tayin

Şekil: 1- Gebze güneyinde fosilli Neojen araziler ve denizel taraçalar.

Figure: 1- Fossiliferous Neogene fields and sea terraces in the south of Gebze.

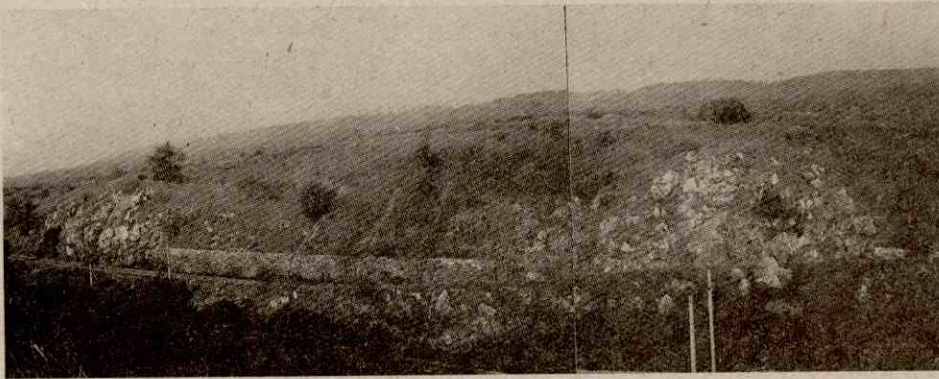

Foto: 1- YeniBağlar Mevkii doğusunda Neojen vertebrre fosilleri bulunduran demiryolu geçidi.

Photo: 1- The railway passage which contains Neogene vertebrate fossils in the East of YeniBağlar locality.

edilmiş ve muhtemelen *Ponsien* yaşı verilmiştir.

Buna göre paleokarstik bir oluşuk durumunda olan çukurluğun teşekkülü üst Miosen öncesine dayanmaktadır.

Yenibağlar mevki ve bahsi geçen sırtın üzerinde kırmızımtırak, killi, kumlu ince plajlı depolar gözlenir. Yaklaşık 50 m civarında yereden bu depolar içinde, *Cardium*, *Ostrea*, *Pecten* gibi Akdeniz faunasına ait kavkılar dikkati çeker. Denize doğru hafif eğimli bu düzlükler muhtemelen denizel Pleistosen taraçaları durumundadırlar.

Kaynakça

- CHAPUT, E., 1976 : Türkiye' de jeolojik ve jeomorfojenetik tetkik seyahatleri., (Çeviren : A. TANOĞLU.), İst. Ün. Ede. Fak. Yay., İSTANBUL.
- GÖNEY, S.E., 1964 : İzmit körfezi ve kuzey kıyılarının jeomorfolojisi., Türk Coğ. Derg. Sayı: 22-23, İSTANBUL.
- YALÇINLAR, İ., 1983 : Türkiye'de Neojen ve Kuarterner omurgalı araziler ve jeomorfolojik karakterleri., İst. Ün. Ede. Fak. Yay. No : 2741, İSTANBUL.